

Nr 304.

Av herr **Reuterskiöld**, om inrättande av en extra förste bibliotekariebefattning vid riksdagsbiblioteket.

Genom bankoutsrottets, den 12 februari riksdagsbibliotekets styrelse delgivna, beslut i fråga om besvär över en av styrelsen gjord utnämning till förste bibliotekarie, varigenom utnämningen upphävdes, har en principfråga av avgörande betydelse för riksdagsbibliotekets förvaltning kommit i förgrunden på ett sätt, som gör det önskligt och nödvändigt att erhålla ett riksdagens beslut i principfrågan, helst bankoutsrottet icke haft att besluta i denna, utan allenast i utnämningsfrågan, men detta beslut, som sålunda blivit en under riksdagen inträffad händelse, måste erhålla verkningar på berörda principfråga.

Den principfråga, det här gäller, är den, huruvida riksdagsbiblioteket skall vidare utvecklas såsom ett statsvetenskapligt-juridiskt bibliotek med personal, som äger härför erforderlig utbildning i statsvetenskapligt eller juridiskt avseende, eller om det skall stanna som ett slags allmänt bibliotek med behov allenast av bibliotekstekniskt utbildad personal. Ansvaret för bibliotekets utveckling ligger varken på överbibliotekarien eller på bankoutsrottet, utan på biblioteksstyrelsen. Och om denna, för bibliotekets vidare utveckling, finner nödigt, såsom nu är fallet, att personalen äger statsvetenskaplig kompetens, så är även uppenbart, att, därest styrelsen förvägras sådan personal, den heller icke blir i stånd att fullfölja sitt arbete. Nu ligger det i sakens natur, att personal, som icke fyller kravet på här avsedd utbildning, icke därför kan avlägsnas, men också att de nytillsättningar som ske måste verkställas med fäst avseende å sagda kompetenskrav och att åtminstone någon av bibliotekets högre befattningar vid ledighet bör tillsättas så att styrelsen icke hindras i sitt arbete. När under förra året ny överbibliotekarie skulle tillsättas, framhöll jag inom styrelsen för min del dessa synpunkter men fann ej anledning reservera mig mot den utnämning majoriteten beslöt, då den utnämnde, som visserligen saknade och saknar statsvetenskaplig utbildning, likväl i övrigt väl fyllde kraven på en riksdagens överbibliotekarie, och då jag avsåg att vid tillsättningen av den efter honom lediga förste bibliotekariebefattningen få statsvetenskapliga meriter på det sätt beaktade, som bibliotekets behov av statsvetenskapligt bildad högre personal i varje fall krävde. Så skedde också, men bankoutsrottet upphävde förste bibliotekarieutnämningen, och det återstår då för den, som anser biblioteket ovillkorligen behöva statsvetenskapligt bildade krafter bland dess högre personal, endast att föreslå riksdagen bevilja medel till en ny extra förste bibliotekariebefattning, om vars bibehållande eller indragande beslut må komma att fattas, när den ordinarie förste bibliotekariebefattningen blir ledig, med fäst avseende å då föreliggande behov.

Såframt riksdagsbiblioteket blott skall fortsätta sin vanliga löpande verksamhet med katalogisering, bindning, ordnande och utlåning av böcker, erfordras naturligtvis icke någon ny kraft, då härvidlag allenast är fråga om biblioteksteknik. Men annorlunda ställer sig saken, om man äntligen, när tillfälle finnes, vill göra allvar av de uppgifter, som dessutom måste åligga biblioteket.

När biblioteket först inrättades vid 1847—48 års riksdag såsom ett riksdagens arkiv, framhölls att arkivet eller biblioteket — båda benämningarna användes — skulle främst avse riksdagsärendenas bättre beredning och att den personal, som där anställdes, skulle tillhandagå riksdagens ledamöter med vägläddande upplysningar. (Statsutskottets bet. nr 229.) Enligt de vid 1850—51 års riksdag godkända äldsta stadgarna för detta arkiv eller bibliotek skulle under riksdagarna en hos riksdagens expeditionsutskott anställd tjänsteman tillhandagå riksdagens ledamöter vid arkivets begagnande och bl. a. meddela underrättelse om var erforderliga upplysningar i uppgivna ämnen kunde ur arkivet hämtas. (Statsutskottets bet. nr 6.) Att arkivet skulle vara ett statsvetenskapligt-juridiskt arkiv och bibliotek, synes klart bl. a. av statsutskottets memorial 1865—66 (nr 76, 86). Förhållandena ändrades icke genom de nya stadgar som antogs 1867 (Statsutskottets bet. nr 42 och 85), och föreståndaren fortfor ända till 1881 att under riksdag tillhöra riksdagens särskilda personal, ehuru han under året i övrigt lydde under riksgäldsfullmäktige: genom 1881 års riksdagsbeslut och 1882 års nya stadgar och instruktion (Statsutskottets bet. nr 60) ställdes han även vid pågående riksdag under fullmäktige. Att i dessa nya bestämmelser icke infördes några kompetensvillkor i fråga om bibliotekarien motiverades därmed, »att för bestridande av bibliotekarietjänst i allmänhet fordrades, utom den allmänna bildning, som för en dylik befattning måste vara nödvändig, även en särskild begåvning, vilken icke vore beroende av avlagda högre lärdomsprov» — självklart är att härmed icke uteslutits hänsynstagande även till sådana prov, om de utgöra bevis om den »särskilda begåvning», som erfordras, och lika klart är att, när icke heller sedermera bestämda kompetensvillkor stadgats, detta med nödvändighet innebär, att den tillsättande myndigheten — och ingen annan — har att pröva om den »särskilda förmåga», som förutsattes för vården av ett statsvetenskapligt-juridiskt bibliotek sådant som riksdagsbiblioteket, förefinnes hos sökande eller icke. Bibliotekariens arbete blev emellertid genom bibliotekets tillväxt allt mera koncentrerat på det rent biblioteksmässiga, i följd varav uppgiften att under riksdagstiden tillhandagå riksdagsmän, utskott och utskottssekreterare med råd och upplysningar 1894 lades å en under riksdagstiden anställd amanuens (Statsutskottets bet. nr 38). Vid riksdagen 1905 (Statsutskottets bet. nr 126) ifrågasattes för denne amanuens en mera fast anställning med skyldighet att tillika mellan riksdagarna biträda bibliotekarien i de mera bibliotekstekniska göromålen, men man stannade dock då vid beviljandet av särskilt anslag för katalogiseringshjälp, och häri gjordes ej heller i 1908 års stat annan ändring än att amanuensarvodet under riksdag

väsentligt höjdes; först 1912 blev amanuensen fast anställd och faktiskt förändrad — utan några föreskrifter härom — till ren bibliotekstjänsteman (Statsutskottets bet. nr 25), men samtidigt anslag givet till en blott under riksdag tjänstgörande amanuens av den äldre typen. Samtidigt begärde riksdagen hos Kungl. Maj:t utredning av frågan om riksdagsbibliotekets icke *förvandling*, men *utvidgning* till ett centralt förvaltningsbibliotek med bibehållande av dess tidigare uppgifter. (Bankoutskottets bet. nr 26.) Nya stadgar antogs 1913 (Bankoutskottets bet. nr 15).

Sedan förslag från Kungl. Maj:t i anledning av 1912 års skrivelse om bibliotekets utvidgning till centralt förvaltningsbibliotek avslagits 1915 (Bankoutskottets bet. nr 37), blev dock denna reform 1918 genomförd och särskild biblioteksstyrelse tillsatt i enlighet med dels gjord ändring i Reglementariska föreskrifter för riksdagen, dels de nya stadgar, som s. å. antogs (Bankoutskottets bet. nr 69). I motion nr 412 i andra kammaren hade yrkats uttryckliga bestämmelser om kunskap hos såväl styrelse som tjänstemän om *bibliotekets litteraturinnehåll* och ”*behärskande av de kunskapselement*” detta statsvetenskapligt-juridiska bibliotek hade att tillvarataga, och till vinnande av detta syfte även föreskrift att styrelsen kunde väljas utanför riksdagens krets: bankoutskottet, som icke alls berörde det angivna kompetenskravet — vilket torde ansetts självklart i anslutning till tidigare gjorda riksdagsuttalanden — avstyrkte förslaget om rätt att välja styrelse utom riksdagen. Därmed blev i praxis bibliotekets tekniska utveckling såsom bibliotek satt i främsta rummet, såsom även kunde anses försvarligt, då det gällde att konsolidera det samma som centralt förvaltningsbibliotek. Men varken uttryckligt eller tyst har något upphävande av äldre principer för biblioteket såsom främst ett *riksdagsbibliotek* (: icke ett *riksdagsbibliotek*) ägt rum. Och när numera den bibliotekstekniska diktaturen fått vika och biblioteksstyrelsen återvänt till hävdande av bibliotekets sakuppgifter såsom ett statsvetenskapligt-juridiskt bibliotek, ligger det i öppen dag, att dessa uppgifter icke kunna fyllas, allra minst med den utveckling av vetenskap och litteratur på området som faktiskt försiggått, om icke styrelsen för deras fyllande erhåller nödiga kvalificerade krafter. De stadgeändringar, som 1922 beslötos (Bankoutskottets bet. nr 45) anslöto sig till den 1921 gjorda löneregleringen (Bankoutskottets bet. nr 70), enligt vilken för biblioteket skulle finnas jämte överbibliotekarien 1 förste och 1 andre bibliotekarie, förutom amanuenser.

Det torde vara utan vidare uppenbart, att de uppgifter *i samband med riksdagsarbetet*, som vid arkivet-bibliotekets första inrättande och i dess äldre tid kunde fullgöras av en amanuens, numera — om de skola återupplivas, såsom bibliotekets säregna ställning ovillkorligen kräver — icke kunna anförtros åt annan befattningshavare än en sådan, som besitter både nödiga insikter i den vidlyftiga stats- och rättsvetenskapliga litteraturs *innehåll*, som i våra dagar är samlad i biblioteket, och erforderlig förmåga att hastigt kunna på egen hand

lämna önskat utredningsbiträde — att f. n. sällan eller aldrig sådant biträde begäres i den mening här avses, beror uteslutande därav, att ingen funnits, som burit ansvaret för dylika utredningar och ägt tillräckliga vetenskapliga förutsättningar för deras utförande. Styrelsen hade genom sin utnämning av förste bibliotekarie skapat förutsättningar för dessa uppgifters återupptagande i biblioteksarbetet vid sidan av de bibliotekstekniska — jag säger med avsikt icke biblioteksvetenskapliga, enär det som bekant icke existerar någon självständig biblioteksvetenskap, utan blott biblioteksrutin och biblioteksteknik. Det synes åtminstone mig självklart, att riksdagen själv och dess olika organ borde äga ett starkt intresse av att sagda uppgifter åter började fyllas. Och sker det inte *nu*, så står det sedan i vida fältet, om eller när det kan komma att ske. Härtill kommer, att, om såsom sig bör den extra förste bibliotekarien anförtros även uppgiften att redigera löpande års riksdagstryckregister och den årliga översikten av riksdagens arbeten, mot vilka f. n. kunna riktas bestämda erinringar, de nu härför utgående särskilda arvodena kunna och bära indragas, varigenom kostnaderna för en extra förste bibliotekarie väsentligen minskas.

Med hänsyn härtill tillåter jag mig föreslå,

att riksdagen ville anslå medel till avlöning av en extra förste bibliotekarie med belopp motsvarande vad den ordinarie åtnjuter under förbehåll att frågan om den nya befattningens bibehållande upptages till förnyad prövning när den ordinarie befattningen blir ledig,

att innehavaren av denna extra förste bibliotekariebefattning får samma pensionsrätt som ordinarie förste bibliotekarie,

att till extra förste bibliotekarie endast den må utses som styrkt statsvetenskapliga eller juridiskt vetenskapliga kunskaper och förmåga av vetenskapligt eget arbete,

att det skall åligga extra förste bibliotekarie att ansvara för utredningar, som under pågående riksdag begäras av riksdagens ledamöter eller utskott, att tillhandagå riksdagens ledamöter och utskott med litteraturupplysningar och råd i frågor, som av riksdagen behandlas, att verkställa komplettering av ofullständiga äldre riksdagsregister och upplägga nya sådana, att uppgöra registret till löpande års riksdagstryck och för särskild utgivning i tryck redigera den årliga översikten av riksdagens arbete, att utarbeta bibliografier i aktuella lagstiftnings- och beskattningsfrågor till ledning vid sådana frågors beredning även mellan riksdagarna, att med tillhjälp av litteratur och arkiv bearbeta riksdagstrycket såväl ur person- som saksynpunkt, att för överbibliotekarien framlägga förslag till bokinköp att av denne efter prövning föreläggas styrelsen, att i

den mån arbetstiden så medger deltaga även i det bibliotekstekniska arbetet särskilt med bokbeståndets ordnande ur statsvetenskaplig-juridisk synpunkt och dess katalogisering på sätt styrelsen efter förslag av överbibliotekarien må bestämma, att vara föreståndare för arkivet.

Stockholm i februari 1936.

C. A. Reuterskiöld.
